

Programové prohlášení vlády

13. 12. 1929

Slavná sněmovno, dámy a pánové!

Dne 27. října t. r. vykonal náš lid v důstojném klidu, jsa si vědom svého nejvyššího práva a moci, všeobecné volby do sněmovny poslanecké i senátu Národního shromáždění.

V den voleb podala tehdejší vláda, řídíc se zásadami pravé demokracie, do rukou pana presidenta republiky demisi. Pan president rozhodnutím ze dne 27. října t. r. přijal demisi a pověřil mne a ostatní resortní ministry vedením vládních záležitostí, pokud nová vláda nebude ustavena. Dekretem ze dne 7. prosince 1929 jmenoval pan president republiky novou vládu, již mám tu čest jako její předseda slavné sněmovně představití.

Vládu, které stojím v čele, čeká řešení velkých nanejhmě hospodářských problémů, jež úzce souvisí s nynějším světovým hospodářským stavem, plným těžkých krisí. Neboť jsou to právě veliké hospodářské starosti dneška, které svedly tentokráte ke spolupráci složky representující různé skupiny obyvatelstva a spojily je v koalici, jež bude míti v první řadě za úkol brániti dalšímu šíření krise a léčiti poruchy vzešlé z dnešní tísnivé situace.

Jsme v těžké světové krisi zemědělské, stopy a známky všeobecné krise hospodářské rýsují se již i v četných jiných odvětvích našeho života hospodářského.

Hledati a nalézti vhodné prostředky ke zmírnění a odstranění těchto poruch je nejdůležitějším a nejpřednějším úkolem vlády.

Se zadostiučiněním poukazuji, že také nová vláda opírá se o většinu, v níž jsou i zástupci německého obyvatelstva. Toto složení vlády i vládní většiny usnadňuje nám svornou spolupráci v zájmu státu a v zájmu veškerého občanstva v jeho potřebách hmotných a kulturních.

Co se pracovního programu týče, bude vláda jednak pokračovati v nedokončených úkolech, jež dřívější naše vlády si a jednak chce v duchu pravé ke všem stejně spravedlivé demokracie řešiti úkoly, jež nově žádá doba a prospěch lidu.

V zahraniční politice bude vláda pokračovati neúchylně v linii, již hájily vlády předchozí a jež směřovala vždy k podporování jednak všeobecné politiky evropské konsolidace a pacifikace, jednak k upevnění oněch pout přátelských, jež vážou náš stát jak ke státům s námi spřáteleným, jednak také k našim sousedům, a ke státům, k nimž obzvláště hospodářsky zájmově máme vztahy blízké a tudíž mezinárodně významné.

Po této stránce bude se vláda snažiti podle situace vnitřní i zahraniční, berouc v úvahu jen celkové zájmy státu a vhodnost okamžiku, normalisovati své vztahy nejen k těm z našich sousedů s nimiž bychom si přáli všechny otázky míti definitivně upraveny a býti ve vztahu dobrého sousedství, nýbrž i ke státům jiným, s nimiž styky naše zcela dosud upraveny nejsou.

Obzvláštění péči bude naše politika zahraniční věnovati společně s ostatními příslušnými resorty našim mezinárodním vztahům hospodářským a zvláště obchodním. Berouc všestranně v úvahu dnešní tendence mezinárodních styků obchodních, vývoj hospodářské politiky

zejména států evropských a snahy, jež vyjadřovány jsou v akcích mezinárodních velkých institucí politických a hospodářských, bude pracovati k dohodě zájmových našich skupin uvnitř tak, aby průmysl a obchod, zemědělství a dělnictvo a konsumentstvo vůbec mohlo ve společné práci zaujmouti správnou jednotnou linii k dnešním akutním problémům mezinárodního hospodaření, a tak, aby navenek národohospodářské zájmy státu jako celku mohly býti na fóru mezinárodním naší politiky zahraniční se zdarem uhájeny.

Ve správě vnitřní budeme pečovati, aby naše administrativa vzdálena všech ji rušících vlivů, vedena byla v duchu stejné spravedlnosti ke všem. Ústavou zaručených práv musí se v plné míře dostati každému státnímu občanu bez rozdílu.

Naše administrativa musí jak ve službě veřejné, tak i při řešení otázek produkce, zkrátka vždy a všude, viděti pouze občana, jeho prospěch a dobro, neohlížejíc se nijak na jeho národnost, náboženství nebo na rozdíly mezi muži a ženami.

Vláda bude se starati, aby klid a pořádek, každému řádnému občanu tolik potřebný, za všech okolností byl zachován.

Budeme dbáti, aby nelegální vlivy nerušily správný chod administrativy.

Vláda učiní vše, aby zabezpečila bezvadné fungování veřejné správy státní, a bude při tom dbáti i toho, aby ústavně vyhrazená účast samosprávného živlu byla po zákonu plně zaručena.

Tam, kde nabyté zkušenosti radí k úpravám - ať v administrativě státní, ať v administrativě samosprávných svazků - nebudeme váhati postarati se o ně cestou administrativní nebo legislativní.

Správa finanční bude pokračovati v konsolidaci veřejných financí.

Uzákoněním zlaté měny dovršena je formální úprava naší měny. Její materiální posilnění souvisí s úmorem státního dluhu.

Státní rozpočet je v rovnováze. Má-li zůstatí ve státním hospodářství zachována rovnováha, třeba hledati pro nové úkoly úhradu, především v úsporách, aby bylo možno použití přirozeného přírůstku v příjmech při stabilitě výdajové k postupné slevě daní sociálně a hospodářsky nejtěživějších. To musí platiti tím spíše, že jdeme do hospodářských poměrů méně příznivých.

Hospodářství samosprávy, které se doplňuje s hospodářstvím státu v úkolech i zatížení poplatnictva v solidární celek, nemá ještě definitivní úpravy finanční. Budou bezodkladně zahájeny přípravné práce pro jeho definitivní úpravu.

Rovnováha ve státní administraci vylučuje administrativní dluhy. Ale i úvěr investiční má své oprávnění jen potud, pokud nezhoršuje peněžní trh pro výrobu a jeví se též rentabilním.

Pokračováno bude v soustavném úmoru celého státního dluhu.

V otázkách souvisících s případnými platy, vyplývajícími z mírových smluv, které po letošním projednávání na konferenci v Haagu mají v lednu 1930 býti další konferenci v Haagu definitivně upraveny, chce vláda zdůrazniti, že bude zaujímati co nejrozhodněji

stanovisko srovnatelné s našimi možnostmi finančními a s našimi právy a nároky politickými, jež z důvodů svého spojení si plně uchováme. V souvislosti s otázkou finanční likvidace války a reparací je také důležitý mezinárodní a hospodářský fakt: organizace nové složky mezinárodní finanční a hospodářské kooperace, t. j. banky pro mezinárodní platy, které my se také účastníme a která mezi jiným má za účel uskutečnit praktickou spolupráci cedulových bank.

V otázce školské stojí vláda na samozřejmém stanovisku, že každý občan bez rozdílu má mít možnost nabytí na tuzemských školách vzdělání potřebného k dalšímu svému zdárnému vývoji.

Je všeobecně známo, že naše školství ve svém celku snese srovnání se školstvím kteréhokoliv státu evropského. V oboru školském byly zejména v zemi slovenské a podkarpatoruské učiněny velké pokroky.

V tom směru budeme i příště pracovat na rozvoji a prohloubení všech kategorií našich škol bez rozdílu řeči vyučovací. Zejména budeme hledět, aby dočasné nedostatky, pokud ještě jsou - najmě v umístění a vybavení byly postupně odstraňovány.

Vláda bude věnovat plnou pozornost bezpečné obraně státu. Majíc na zřeteli pohotovost armády, učiní vláda s urychlením všechna potřebná opatření, aby v době co možná nejdříve provedeno bylo zkrácení presenční služby.

Zemědělství nalézá se v těžké krizi. Krise ta není speciálně naše, není ani jen evropská, je světová. U nás je krise zemědělství stížena ještě obtížnou, námi nezaviněnou situací průmyslu cukerního. Krise zemědělství má nepříznivý vliv na ostatní hospodářská odvětví, takže jeví se i na některých z nich již z této příčiny známky deprese. Schází kupní síla venkova, schází hned po žních příliv peněz potřebný k dalšímu hospodářskému životu.

Proto nutno krizi v zemědělství považovat za záležitost celostátní a hledat a použít všech prostředků i státního zásahu, aby zemědělská krise sama byla odstraněna a následky její zmírněny.

Bude proto nutno v zemědělství i v průmyslu učinit všechny přípravy, aby s úspěchem mohl býti obhájen zájem jejich při připravovaných mezinárodních poradách a úmluvách.

Bude nutno zejména zabezpečit rentabilitu domácího zemědělství, prohloubit a posílit prodejní organizace pro všechna odvětví zemědělská, jakož i vhodnými opatřeními zabezpečit kvalitu i kvantitu zemědělských výrobků. Bude věcí vlády i zúčastněných činitelů, aby hledali a našli dostatečné prostředky k dosažení těchto cílů, jako to činí řada jiných států.

Žádná potřeba, žádná práce, která k odstranění hospodářské krise účelně povede, nesmí se nám zdát velkou nebo obtížnou.

Pozemková reforma musí býti rychle dokončena a definitivní zaknihování veškerých přidělů v celé republice co nejrychlejším tempem provedeno.

V nejdříve době musí také býti skončeno převzetí a přidělení půdy lesní, při čemž na prvním místě bude přihlíženo k potřebám států, zemí, okresů, obcí a veřejných svazků komunálních.

Budou dále co nejrychleji učiněna všechna účelná opatření k hospodářskému zabezpečení kolonií, zřízených pozemkovou reformou.

Je úkolem každé státní správy pomáhati těm, jež bez své viny stávají se sociálně slabými. Budeme plniti svědomitě tento důležitý a těžký úkol. Tuto úlohu bude vláda luštití tím, že jednak bude bdíti, aby platné sociálně-politické zákony byly účelně prováděny, jednak pomáhati, by veřejnoprávní jež úkoly sociální přejímají, mohly tyto také skutečně splniti.

Vláda předloží slavné sněmovně v nejbližší době osnovy zákonů sociálně-politických, jichž platnost jest časově obmezena anebo jichž uzákonění jest odůvodněno nastávající krizí hospodářství a nezaměstnanosti.

Vláda bude účinnou podporou hospodářského rozvoje působiti k zvýšení zaměstnanosti a sociální úrovni pracujících vrstev našeho lidu.

Dále jest vláda ochotna učiniti vše, pokud to prostředky finanční dovolí, co může přispěti, aby odstraněny byly odůvodněné stesky, že jsou některé třídy bez své viny sociálně opomíjeny nebo zkracovány.

Otázce bytové a stavebního ruchu bude vláda věnovati nejbedlivější pozornost.

Nemenší pozornost chce vláda věnovati otázkám souvisícím s povznesením a ochranou živnostenské výroby a se zdravým rozvojem obchodu a průmyslu

Bude nutno starati se o účelné vybudování živnostenského a pokračovacího školství, jakož i o řádnou organizaci živnostenského úvěnictví a družstevnictví v rámci všeobecné státní péče o družstevnictví vůbec.

Vláda bude působiti, aby co nejdříve byla hotova osnova nového řádu živnostenského, jenž by vyhovoval novodobým potřebám všech činitelů při živnostech zúčastněných.

Hrozící všeobecné depresi hospodářské bude vláda čeliti též přípravám a prováděním účelného, dlouhodobého programu investičního, vztahujícího se na všechny části republiky a obsahujícího vedle staveb pozemních a prací elektrizačních i investice silniční, železniční a vodohospodářské.

Vláda chce zejména také pokračovati ve vhodných opatřeních, aby země slovenská a podkarpatoruská kulturně a hospodářsky pozvednuty byly na úroveň zemí historických.

Problém státně-zaměstnanecský bude řešen co nejpečlivěji. Vláda se přičiní o vyřešení otázky staropensistů.

Práce systemisační budou uspíšeny. Systemisace bude sdělána na zásadě spravedlivého ohodnocení služebního výkonu, jakož i se zřetelem na sociální strukturu zaměstnanectva.

Neuvádíme přesně ohraničeného programu, nečiníme tak proto, ježto život moderního státu nedá se vtěsniti v sebe širší programový rámec, a to již proto, že jsme a zůstaneme v hospodářském i politickém vývoji součástí velkého evropského a světového celku a že ani nejkrásnější slova nebyla by ničím bez pevné odhodlané vůle k činorodé práci.

K této činnorodé práci pro stát a pro veškeren lid republiky bez rozdílu chceme přispěti ze všech sil a prosíme o podporu slavné sněmovny.

Přednesl ministerský předseda František Udržal